

Warszawa, 12 października 2026 r.

Donald Tusk, Premier

do wiadomości:

Jan Grabiec, Przewodniczący Komitetu do spraw Pożytku
Publicznego

Adriana Porowska, Sekretarz Stanu

Szanowny Panie Premierze,

w imieniu Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych oraz Forum Darczyńców w Polsce zwracamy się z apelem o zmianę podejścia rządu do zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego. Obecnie organizacje społeczne dostrzegane są przez decydentów głównie w momentach kryzysowych. Choć docenia się wówczas naszą sprawczość i skuteczność, nie idą za tym systemowe kroki wzmacniające sektor obywatelski. Przeciwnie – mierzymy się z barierami formalnymi, które utrudniają samoorganizację obywateli, co bezpośrednio osłabia odporność i bezpieczeństwo Polski.

Oczekujemy decyzji, które urealnią dialog obywatelski i wprowadzą kluczowe uproszczenia prawne. Deklaracje przedstawicieli rządu o znaczeniu III sektora nie znajdują odzwierciedlenia w działaniach. Ze strony Wiceprzewodniczącej Komitetu ds. Pożytku Publicznego, Ministry Adriany Porowskiej, płyną sygnały, że realizację reform hamuje Minister Finansów. Prosimy o wyjaśnienie, czy rzeczywiście tak jest, a jeśli tak – z czego wynikają te ograniczenia i jakie działania zamierza Pan podjąć, aby je usunąć.

Organizacje społeczne odegrały istotną rolę w mobilizacji obywatelskiej podczas wyborów w 2023 r. Dziś w tym samym środowisku narasta głębokie rozczarowanie. Przypominamy, że 29 września 2023 r. Koalicja Obywatelska, Trzecia Droga oraz Nowa Lewica złożyły publiczne deklaracje o uproszczeniu przepisów, realnym dialogu i reformie finansowania NGO.

Przypominamy również Pana deklarację z exposé z 13 grudnia 2023 r. o odbudowie zdrowych i przyjaznych relacji władzy centralnej z organizacjami pozarządowymi, która do dziś nie doczekała się realizacji.

Aby odbudować te relacje oraz zaufanie obywateli do instytucji publicznych, konieczne jest m.in. pilne usunięcie barier biurokratycznych oraz wdrożenie rozwiązań zgłoszonych przez stronę społeczną, których szczegółowy wykaz przedstawiamy w załączniku. Jednocześnie podkreślamy, że oprócz pilnych nowelizacji konieczna jest reforma systemowa, która powinna być prowadzona w ścisłym dialogu ze społeczeństwem obywatelskim i która pozwoli uporządkować i zintegrować regulacje dotyczące samoorganizacji obywatelskiej. Potrzebujemy prawa uznającego podmiotowość społeczeństwa obywatelskiego i opartego na zasadzie pomocniczości. Silne, niezależne organizacje to nie tylko fundament demokratycznego państwa, ale też jego odporności społecznej, obronności i bezpieczeństwa.

Z wyrazami szacunku,

Karolina Dreszer-Smalec

Prezeska Ogólnopolskiej Federacji
Organizacji Pozarządowych

Paulina Koszewska

Przewodnicząca Zarządu Forum Darczyńców
w Polsce

Załącznik nr 1: wykaz barier prawnych i instytucjonalnych dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego

ZAŁĄCZNIK NR 1: WYKAZ BARIER PRAWNYCH I INSTYTUCJONALNYCH DLA ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO

1. FASADOWOŚĆ DIALOGU OBYWATELSKIEGO

1.1. Nietransparentność prac nad Rządową Strategią Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Prace Departamentu Społeczeństwa Obywatelskiego przebiegają nietransparentnie i przedmiotowo traktują III sektor. Rząd błędnie diagnozuje rozwój społeczeństwa obywatelskiego jako zadanie własne administracji, a nie proces wymagający wyłącznie systemowego wsparcia.

Zewnętrzna ewaluacja, pomijająca autodiagnozę sektora oraz rzetelną ocenę dotychczasowych interwencji państwa (w tym programów NIW-CRSO i polityk sektorowych), a także ignorująca uwagi z prekonsultacji z czerwca 2026 r. bez odniesienia się do nich, uniemożliwia rzetelną ocenę polityk państwa.

Oczekujemy zapewnienia pełnej partycypacji w tworzeniu Strategii i włączenia do niej „Założeń do Strategii Rozwoju Filantropii”.

1.2. Iluzoryczność konsultacji publicznych i łamanie terminów

Zgodnie z „Wytycznymi do przeprowadzania oceny wpływu oraz konsultacji publicznych w ramach rządowego procesu legislacyjnego” termin konsultacji powinien wynosić przynajmniej 21 dni.

Standard ten jest systematycznie łamany. Skrajne przykłady to m.in.

- Rządowy Program Moc Małych Społeczności – 5 dni;
- Program wieloletni „Aktywni Seniorzy - ASY” (2026-2030) – 5 dni;
- Program Ochrony Ludności – 9 dni;
- Rozporządzenia Przewodniczącego KdsPP (wzory ofert/umów) – 10 dni;
- Rozporządzenie Przewodniczącego KdsPP (uproszczony wzór oferty) – 10 dni.

1.3. Notoryczny brak publikacji raportów z konsultacji (m.in. UD219 - MdSR, UD294 i UD315 -

MRPiPS) oraz stosowanie przez MRPiPS, MSWiA, ME czy MFiG niepokojącej praktyki uznawania braku odpowiedzi na poddany konsultacjom projekt dokumentu za jego automatyczne uzgodnienie.

1.4. Ignorowanie ciał doradczych i dysfunkcja KdsPP

Ekspertka praca społeczna ciał doradczych jest ignorowana przez administrację rządową. Grupa robocza ds. uproszczeń prawnych przygotowuje propozycje pozostające bez biegu legislacyjnego, a brak informacji zwrotnej od Przewodniczącego uniemożliwia nadanie właściwego kierunku pracom zespołów. Na 21 spotkań tej Grupy, Przewodnicząca Komitetu ds. Pożytku Publicznego była obecna raz.

Co więcej, trzy inne grupy robocze powołane przez Przewodniczącego nie spotkały się z Komitetem ani razu.

Przewodniczący nie bierze udziału w posiedzeniach Komitetu ds. Pożytku Publicznego, na których od dawna brakuje quorum. Na posiedzeniach Rady Działalności Pożytku Publicznego brak z kolei kluczowych reprezentantów rządu. Powyższe wskazuje, że powołane ciała stanowią pozór dialogu.

2. BARIERY FINANSOWANIA DZIAŁAŃ SPOŁECZNYCH

2.1. Zablockowana reforma zlecania zadań publicznych

Gotowy od 2025 r., przygotowany partycypacyjnie (przez przedstawicieli strony społecznej, samorządowej i administracji centralnej) społeczny projekt nowelizacji ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (poparty przez KdsPP i RDPP) nie został wdrożony do prac rządu, mimo że nie wywołuje on znaczących skutków finansowych dla budżetu państwa. Projekt został więc złożony przez OFOP do Sejmu jako petycja (BKSP-153-X-849/26). Tymczasem administracja rządowa 8.10.2026 wpisała do wykazu prac rządu na II lub III kwartał 2027 r. własne, ogólnikowe i niebezpieczne dla NGO propozycje zmian. Oczekujemy poparcia dla projektu złożonego w formie petycji w Sejmie.

2.2. Niewystarczająca aktywność na forum UE (Agora EU i EFS)

Polski Rząd podjął działania na rzecz zapewnienia silnego programu Agora EU w budżecie UE na lata 2028–2034 dopiero na ostatnim etapie prac. Program ten będzie oferował pulę środków na wsparcie działań organizacji społecznych, w tym działających w obszarze rządów prawa, wartości demokratycznych i praw podstawowych. Rząd powinien aktywnie zabiegać o jak najwyższą alokację dla tego programu, ale też możliwie elastyczne zasady przyznawania z niego środków, tak by wsparcie mogło trafiać do możliwie dużej grupy organizacji. Środki te powinny być chronione przed ewentualnymi cięciami.

Konieczne jest zobowiązanie MKiDN do zabiegania o ten program w sposób przejrzysty i skuteczny – nie tylko dla kultury, ale również na rzecz społeczeństwa obywatelskiego.

Domagamy się włączenia ekspertów NGO (osobę(y) znające się na problemach trzeciego sektora i zabiegające o jego wzmocnienie) do polskiej delegacji w Brukseli oraz podjęcia dialogu z MFIPR dot. dystrybucji środków EFS. Podejmowane działania powinny być przedmiotem monitorowania i regularnej oceny przez Komitet ds. Pożytku Publicznego.

2.3. Systemowe cięcia, wstrzymane zachęty i bariery fundraisingowe

Planowane na 2027 r. obcięcie budżetu NIW-CRSO o niemal 25% to osłabianie organizacji.

Ustawa o ochronie ludności i obronie cywilnej wciąż nie przewiduje finansowania wzmocnienia odporności poprzez NGO.

Ponadto, nie zniesiono barier prawnych w pozyskiwaniu sponsorów i brakuje prawnej możliwości prowadzenia zbiórki określonych darów rzeczowych z przeznaczeniem na dalszą sprzedaż.

Nie wdrożono zapowiadanych nowych zachęt, w tym systemu ulg podatkowych dla darczyńców prywatnych i podmiotów prawnych, jak również poszerzenia zwolnień z podatku VAT dla darowizn rzeczowych przeznaczanych na cele charytatywne oraz zwolnień ułatwiających prowadzenie małej działalności nierejestrowej.

2.4. Chaos prawny i arbitralność w dysponowaniu środkami

W 2026 r. rząd wprowadził (mimo zastrzeżeń strony społecznej) nowe przepisy ustawy o działalności pożytku publicznego bez jednoczesnej aktualizacji rozporządzeń określających wzory ofert i umów. Wywołało to drastyczny chaos prawny i stworzyło pole do dużej uznaniowości w zlecaniu zadań publicznych.

3. PRZEPISY UTRUDNIAJĄCE DZIAŁANIA SPOŁECZNE

3.1. Uproszczenie księgowości i problem KGW

Uproszczenie księgowości - organizacje pozarządowe objęto nowym reżimem art. 10a ustawy o działalności pożytku publicznego, lecz zmiany dla Kół Gospodyń Wiejskich wprowadzono wadliwie w art. 24 ustawy o KGW, pomijając tzw. zestawienie uzupełniające, uniemożliwiając prawidłowe rozliczanie dotacji KGW.

Ponadto między art. 6 ust. 1 pkt 5 Prawa przedsiębiorców a ustawą o KGW powstała pętla odwołań, uniemożliwiająca legalną działalność zarobkową. Przepisy przewidujące działalność gospodarczą KGW, nie przewidują jak legalnie KGW ma dokonać wpisu do rejestru KRS z tego tytułu.

3.2. Nieproporcjonalny system kontroli i nierówne traktowanie

Nowelizacja ustawy z września 2026 r. nie rozwiązała problemu nadzoru. Organizacje nadal pozostają narażone na identyczne mechanizmy kontroli jak przedsiębiorcy prowadzący działalność komercyjną, co nakłada na nie nieproporcjonalne obciążenia.

Dodatkowo od 18 miesięcy zamrożony jest postulat zniesienia dyskryminacji NGO względem podmiotów gospodarczych przy prowadzeniu zakładów weterynaryjnych.

3.3. Bariery rejestrowe, likwidacyjne i zablokowana ekonomia społeczna

Projekt ułatwiający rejestrację stowarzyszeń ze wzorca został opracowany i skonsultowany przez stronę społeczną oraz złożony jako petycja przez OFOP (nowelizacja ustawy Prawo o stowarzyszeniach, ustawy o KRS oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych).

Po 7 latach prac została uchwalona nowelizacja przepisów, ale na wniosek Ministra Sprawiedliwości ich wejście w życie zostało przesunięte na 2028 rok.

Wciąż brakuje uproszczeń w zakresie likwidacji organizacji. Ponadto, brak jawności założeń do nowelizacji ustawy o ekonomii społecznej uniemożliwia weryfikację, czy resort uwzględnił wielomiesięczną pracę Krajowego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej z 2025 roku.